
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Από την αρχαιότητα, ακόμη, η **Διονυσιακή λατρεία** περιείχε χορούς, τραγούδια και διθυράμβους, με πολλές μουσικές μορφές, αλλά και οι **γιορτές του Πάνα** παριστάνονταν με χορούς και μουσική ενώ είναι γνωστοί και οι **αυλωδικοί και κιθαρωδικοί μουσικοί αγώνες** της εποχής εκείνης. Επίσης, υπάρχουν πολλά είδη μακεδονικών χορών που προέρχονται από την αρχαιότητα (όπως είναι ο Βαρύς χορός της Αλεξάνδρειας, ο Γαμπριάτικος της Ημαθίας και της Γουμένισσας, ο χορός Μακρυνίτσα της Νάουσας κ.ά.) καθώς και ορισμένα έθιμα που, επίσης, έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα (όπως είναι το έθιμο της Τζαμάλας στο Φλάμπουρο Σερρών κ.α.). Οι χοροί αυτοί έχουν μια βαρύτητα και δωρική αυστηρότητα και διακρίνονται για την χορογραφική λιτότητά τους.

Μουσικά Όργανα

Το βασικά μουσικά σχήματα είναι αυτά που αποτελούνται από τα **Χάλκινα πνευστά** (κλαρίνο, τρομπόνι, κορνέτα, τρομπέτα, ευφώνιο με συνοδευτικά όργανα το νταούλι και το τύμπανο με πιατίνι), που παίζουν κυρίως στην Κεντρική και τη Δυτική Μακεδονία, και τη **ζυγιά** που αποτελείται από ζουρνάδες ή γκάιντες και κρουστά. Υπάρχουν, όμως, σε ορισμένες περιοχές, όπως είναι η περιοχή της Θεσσαλονίκης, της Χαλκιδικής και της Καβάλας, και **κομπανίες**, που έχουν ως βασικά όργανα το βιολί και το κλαρίνο, με συνοδευτικά το ούτι, το τουμπελέκι ή το νταούλι.

Κατά τόπους

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Η μουσική παράδοση της περιοχής της Νιγρίτας, αποτελεί μία ενότητα με τα χωριά του **Παγγαίου Καβάλας**. Κυρίαρχη ζυγιά ο ζουρνάς και το νταούλι και το κλαρίνο με το νταούλι. Στην περιοχή της Αλιστράτης κυριαρχεί η γκάιντα και ο νταχαρές (μεγάλο ντέφι).

Βορείως της πόλης των **Σερρών**, οι παλιοί σλαβόφωνοι πληθυσμοί μετέφρασαν τα τραγούδια τους και κρατώντας τις παλαιές μελωδίες, τραγουδούν πλέον στα ελληνικά. Σε άλλα χωριά κυριαρχεί η γκάιντα και σε άλλα ο ζουρνάς και το νταούλι.

Το βορειοδυτικό τμήμα του νομού **Δράμας** διατηρεί μία διακριτή μουσική παράδοση που επιβιώνει μέχρι και σήμερα. Σε ορισμένα χωριά επιβιώνει η ζυγιά γκάιντα-νταχαρές, ενώ σε άλλα η ζυγιά μακεδονική λύρα-νταχαρές. Τα χωριά γύρω από τη Δράμα έχουν ιδιαίτερη μουσική παράδοση, συγγενική με εκείνη του Παγγαίου αλλά με ισχυρά αστικά χαρακτηριστικά.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Η **Χαλκιδική**, λόγω του ότι είχε από παλιά εμπορικές σχέσεις με τα νησιά του Αιγαίου, εμφανίζει ηχόχρωμα παρόμοιο με τα νησιά και τη Μικρά Ασία, διατηρώντας στοιχεία και της στεριανής παράδοσης. Επικρατεί το σχήμα βιολί-λαούτο και σπανιότερα κλαρίνο και νταούλι. Στον Πολύγυρο, μέχρι πρόσφατα υπήρχε και η γκάιντα.

Συγγενική μουσική παράδοση έχει και ο **νομός Θεσσαλονίκης**, με κάποιες, όμως, ιδιαιτερότητες. Νοτίως των λιμνών Κορώνειας και Βόλβης, η μουσική παράδοση των χωριών ήταν όμοια με της Χαλκιδικής (π.χ. Επανομή, Βασιλικά, Τρίλοφος, Βρασνά, Σταυρός κλπ.), ενώ βορείως των λιμνών, η κατάσταση διαφοροποιείται. Η παράδοση της περιοχής Χαλάστρας εμφάνιζε κοινά μοτίβα με τα χωριά του Ρουμλουκίου, ενώ η περιοχή του Λαγκαδά είχε ισχυρά τοπικά χαρακτηριστικά με τη ζυγιά ζουρνάς και νταούλι να έχει την πρωτοκαθεδρία, και δευτερευόντως το κλαρίνο, το βιολί, το ούτι και το νταούλι. Η περιοχή του Σοχού, είχε ταυτόσημη μουσική παράδοση με τα χωριά της Νιγρίτας Σερρών.

Ολόκληρος ο κάμπος, που είχε τα όρια του από τη Βέροια μέχρι την Χαλάστρα Θεσσαλονίκης στα ανατολικά και από τους πρόποδες των Πιερίων, μέχρι τον πάλαι ποτέ βάλτο των Γιαννιτσών προς βορρά, ονομαζόταν **Ρουμλούκι**, δηλαδή τόπος των Ρωμιών (Ελλήνων). Ήταν μια περιοχή με 50 περίπου χωριά, με μουσική και φωνητική παράδοση πλούσια και πανάρχαιη. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οι γυναικείοι χοροί, τα Πασχαλιάτικα τραγούδια και η τοπική ζυγιά με ζουρνάδες και νταούλι, με πολύ υποβλητικό και αρχέγονο ήχο.

Η Νάουσα **Ημαθίας** αποτελούσε μια μεγάλη πόλη, με πολύ πλούσια τοπική παράδοση. Τα τραγούδια της Νάουσας ήταν περισσότερο πρωτογενή και συγγενικά με τα τραγούδια της υπαίθρου (άλλωστε ακόμη και σήμερα υπάρχουν μπάντες με ζουρνάδες και νταούλια), ενώ της γειτονικής Βέροιας, πιο αστικά και συγγενικά με την Οθωμανική μουσική παράδοση. Στο δυτικό τμήμα του νομού Ημαθίας, υπήρχαν βλαχοχώρια (με μουσικό υπόβαθρο κοινό με τους Βλάχους της Πίνδου), Τέλος, ορισμένα χωριά στα νότια του νομού είχαν μια ξεχωριστή μουσική παράδοση, συγγενική με τη μουσική παράδοση της ορεινής Πιερίας.

Η Νάουσα είναι γνωστή και για τα αποκριάτικα δρώμενά της (Μπούλες).

Στην ορεινή **Πιερία**, το κυρίαρχο μουσικό όργανο ήταν η γκάιντα, ενώ τα τοπικά τραγούδια θυμίζουν έντονα το θεσσαλο-ηπειρώτικο ηχόχρωμα, αλλά και με αρκετά τοπικά στοιχεία. Η πεδινή Πιερία εμφανίζουν μια αστική μουσική παράδοση, κοινή για το Μακεδονικό χώρο.

Στα βόρεια και στα νότια της Δυτικής Μακεδονίας διαπιστώνουμε συγγενικές σχέσεις-αναλόγως των συνόρων- με τα Ηπειρώτικα ή τα Θεσσαλικά τραγούδια, ενώ μεγάλη είναι και παράδοση των ιστορικών και κλέφτικων τραγουδιών.

Οι **αστικές περιοχές** (Πιερία, Βέροια, Κοζάνη, Σιάτιστα, Φλώρινα, Καστοριά κτλ) παρουσιάζουν ισχυρά τοπικά χαρακτηριστικά.

ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ο **νομός Γρεβενών** έχει ένα ηχόχρωμα καθαρά επηρεασμένο από τη Θεσσαλία και την Ήπειρο, αλλά και με τοπικά χαρακτηριστικά. Άμεση συνάφεια με την μουσική παράδοση των Γρεβενών έχει το δυτικό και νότιο τμήμα του νομού Κοζάνης, καθώς και το νότιο και δυτικό τμήμα του νομού Καστοριάς.

Με εξαίρεση το νομό Γρεβενών και ορισμένα χωριά στους νομούς Κοζάνης και Καστοριάς που χρησιμοποιείται η τυπική Ηπειρώτικη ορχήστρα (κλαρίνο, βιολί, ντέφι, λαούτο), την πρωτοκαθεδρία σε ολόκληρη τη Δυτική Μακεδονία έχουν οι μπάντες χάλκινων πνευστών.

Χάλκινα πνευστά χρησιμοποιούνται και στους **νομούς Πέλλας και Κιλκίς**, με διακριτές και ιδιαίτερες μουσικές παραδόσεις και τραγούδια. Η Έδεσσα Πέλλας και η Γουμένισσα Κιλκίς, δημιούργησαν μεγάλη παράδοση στις μπάντες χάλκινων πνευστών, αντικαθιστώντας τις παλιές ζυγίες με ζουρνάδες και γκάιντες.

Συρτός Μακεδονίας

ΡΥΘΜΟΣ 7/8

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα τραγούδια σε 3-2-2, λ.χ. «Μήλο μου κόκκινο», «Τώρα που στήσαν το χορό», «Μίρκα» και σε 2-2-3, λ.χ. «Ένα κι ένα», «Μαντηλάτος», «Κόρη Ελένη» κ.α. Μέσα από αυτές τις δύο εκδοχές διαμορφώνονται διάφορα ρυθμικά σχήματα, τα οποία εμπλουτίζουν τις μελωδίες των κομματιών. Έτσι, πιο αναλυτικά, για το σχήμα των 3-2-2 διακρίνουμε τα ακόλουθα ρυθμικά σχήματα:

Για το σχήμα των 2-2-3 υπάρχουν οι παρακάτω παραλλαγές:

